

Obsah

Předmluva autora	13
Úvodem	17
Smrtelná choroba demokracie – šikanování	17
Šikanování ve školách	18
Pokročilá šikana může mít podobu fašistické totality	18
Závažné škody šikany jsou skryté	19
Výskyt celého spektra šikan je alarmující	21
Okénko do světa	24
Epidemii šikany lze zastavit. A pomoci jde v každém jednotlivém případě	25
Odborníci na holičkách	26
 PRVNÍ ČÁST:	
Klíčové poznatky pro léčbu šikany	27
1. Co je a co není šikanování	28
1.1 Trojrozměrný praktický pohled na šikanování	28
1.1.1 Šikanování jako nemocné chování (behaviorální pohled)	28
1.1.2 Šikanování jako závislost (psychodynamický pohled)	35
1.1.3 Šikanování jako porucha vztahů ve skupině (sociálněpsychologický pohled)	42
1.2 Chování zaměnitelné se šikanou	62
1.2.1 Zlo, či dobro, šikanování, nebo škádlení	62
1.2.2 Příbuzné fenomény zla aneb sociální patologie vztahů ve škole	68
1.3 Zvláštnosti šikany u dětí a mládeže	73
1.3.1 Šikana v mateřské škole	75
2. Formy šikany	78
2.1 Základní formy šikany	78
2.1.1 Dívčí šikana se děje v kamarádském převleku	80
2.1.2 Kyberšikana – moderní způsob psychického šikanování	84
2.2 Neobvyklé formy šikany a jejich mapa	93

3. Zakrývající a protiúzdavný systém	98
3.1 Základní varianta, komplot velké šestky	98
3.2 Rozšířená varianta, spiknutí ochránců spravedlnosti	113
3.2.1 Uniformní schéma obrany ředitelů a tichá konspirace ochránců spravedlnosti	115
3.2.2 Co ještě podporuje selhávání ochránců spravedlnosti?	117

DRUHÁ ČÁST:

Filozofie léčby šikany	121
4. Co přiměje lidskou bytost, aby krutě mučila jiné lidi?	122
4.1 Předpoklady k šikanování máme v sobě	122
4.1.1 Jsou agresori nějací nenormální, těžce nemocní lidé?	122
4.1.2 Závislost na sobě a šikanování	124
4.1.3 Původ morální slepoty u agresorů	129
4.1.4 Kořeny sobectví	132
4.2 Co vede k šikanování? Příčiny a podmínky – spouštěcí mechanismy šikanování	133
4.2.1 Skupinová dynamika šikanování	134
4.2.2 Rizikové osobnostní charakteristiky protagonistů šikany	141
4.2.3 Některé nedostatky a poruchy prostředí	152
5. Mnohostranná bolest šikanování	159
5.1 Škody v nemocné skupině	159
5.2 Následky šikanování u obětí	160

TŘETÍ ČÁST:

Nová cesta k léčbě šikany	167
6. Tajemství účinné bezpečné léčby šikany	168
6.1 Tři kroky kvalifikované pomoci: Odlišení šikany od příbuzných fenoménů, vnitřní mapa šikanování, alternativní léčba šikany	169
6.1.1 První krok pomoci: Diferenciální diagnostika	169
6.1.2 Druhý krok pomoci: Vnitřní diagnostika	170
6.1.3 Třetí krok pomoci: Určení typu scénáře pro základní směr léčby	174
7. První pomoc při šikanování	177
7.1 První pomoc pedagogů a dalších odborníků	177

7.2	Čtyři skupiny metod první pomoci.....	184
7.2.1	Obyčejná počáteční šikana	184
7.2.2	Obyčejná pokročilá šikana	208
7.2.3	Počáteční šikana s neobvyklou formou	216
7.2.4	Pokročilá šikana s neobvyklou formou	217
7.3	Kapitola pro rodiče: Oběť šikany může být i vaše dítě	232
7.3.1	Nepřehlédněte varovné signály!	233
7.3.2	Jak dítě ochránit?	236
7.3.3	Kdy doporučení a metody platí a kdy ne?	239
8.	Léčba skupiny zasažené šikanou	241
8.1	Dvě skupiny metod	241
8.2	Je možná celková léčba pro čtvrté a páté stadium?	242
8.3	Celková léčba nastavená pro zvládnutí třetího stadia – základní intervenční program (ZIP)	242
8.3.1	O co v programu jde a jaký je jeho cíl?	242
8.3.2	Kdo může být průvodcem skupiny při obnově jejího zdraví?	243
8.3.3	Zmapování skrytého života jako východisko pro plán terapie	244
8.3.4	Základní intervenční program	251
9.	Školní program proti šikanování	263
9.1	Zavedení programu vyžaduje úrodnou půdu	263
9.2	Podstata účinnosti programu	264
9.3	Určující znaky programu	264
9.4	Vlastní program – jeho klíčové součásti	265
9.5	Úkoly v kostce, které vedou k efektu	267
9.6	Závěr	268
10.	Ucelená prevence dává naději	269
10.1	Cesta přes intervence ve škole	269
10.2	Dobrá zpráva	270
10.3	Zásadní otázka	271
ČTVRTÁ ČÁST:		
	Reflexe léčby šikany u nás a ve světě	273
11.	Léčba šikany v Česku	274
11.1	Jak to bylo v ČR? Malý exkurz od počátků do současnosti	274
11.2	Rozsáhlé školní intervence proti šikaně	283
11.2.1	Hradecký školní program proti šikanování	283
11.2.2	Minimalizace šikany	284

12. Léčba šikany ve světě	285
12.1 Otevření problému a způsob nejúčinnější pomoci	285
12.2 Přínos české šikanologie	288
Přílohy	291
PŘÍLOHA 1: Mechanismy morální vyvázanosti podle Bandury et al. (1996)	291
PŘÍLOHA 2: Šikanování z hlediska práva JUDr. PhDr. Oldřich Choděra	292
PŘÍLOHA 3: Případy, které skončily vězením	298
PŘÍLOHA 4: Dotazník o šikanování	300
PŘÍLOHA 5: Guess Who – technika Hádej kdo, zaměřená na šikanu	306
PŘÍLOHA 6: Obsah ZIP a jeho krátký komentář	310
PŘÍLOHA 7: Některé techniky ze základního intervenčního programu	318
PŘÍLOHA 8: Dopisy spolužáků oběti šikanování	322
PŘÍLOHA 9: Schéma Hradeckého školního programu proti šikanování (Kolář, 2003)	324
PŘÍLOHA 10: Dopis rodičům o programu školy proti šikanování	325
PŘÍLOHA 11: Organizace, na něž se lze s problémem šikany obrátit v ČR	326
Literatura	327

PŘEHLED PŘÍPADŮ A PRAKTICKÝCH ILUSTRACÍ

PŘÍPAD 1: Dopis vysokoškoláčky	20
PŘÍPAD 2: Oběti v sobě šikanu dusí (dopis)	20
PŘÍPAD 3: Dítě si udělá obrázek o světě, jaký je (slohová práce)	21
PŘÍPAD 4: Prvňáček následkem šikanování oslepl	23
PŘÍPAD 5: „Lynčování“ vedlo k invalidizaci	23
PŘÍPAD 6: Trauma vysokoškoláka	24
PŘÍPAD 7: Obětní tanec	35
PŘÍPAD 8: Oběť zavraždila svého trýznitele 37 bodnými ranami kuchyňským nožem	38
PŘÍPAD 9: Krásný dopis Bucharina Stalinovi	39
PŘÍPAD 10: Neznámí útočníci	40
PŘÍPAD 11: Nájemný vrah za 200 Kč	41
PŘÍPAD 12: Dívka, která má najednou několik „handicapů“ (ilustrace prvních dvou stadií)	46

PŘÍPAD 13: Chip (ilustrace prvních dvou stadií)	47
PŘÍPAD 14: Otloukánek z děcáku (ilustrace prvních dvou stadií)	48
PŘÍPAD 15: Klasický mazánek (ilustrace třetího stadia)	51
PŘÍPAD 16: Velký führer (ilustrace čtvrtého a pátého stadia)	54
PŘÍPAD 17: „To pajdavý kopyto“ za všechno může	58
PŘÍPAD 18: „Vnitřní pláč“ chlapce s mozkovou obrnou (zkrácená a upravená výpověď oběti)	58
PŘÍPAD 19: Psychoteror v dívčí třídě	59
PŘÍPAD 20: ICQ	62
PŘÍPAD 21: Sexuální šikana v 1. třídě	63
PŘÍPAD 22: Dopis řediteli (část textu)	69
PŘÍPAD 23: Žáci obklopili učitelku a házeli na ni zbytky od svačiny	71
PŘÍPAD 24: Hra na homosexuální obtěžování	74
PŘÍPAD 25: Obyčejná šikana ve školce	75
PRAKTICKÁ ILUSTRACE 26: Prvky šikany v mateřské škole	76
PŘÍPAD 27: Ranařka	81
PŘÍPAD 28: Premiantka třídy	81
PŘÍPAD 29: Petice	83
PŘÍPAD 30: Barbíno, uděláme ti ze života peklo	85
PŘÍPAD 31: Hrůza z veřejného ponížení vedla oběť k volání o pomoc .	88
PŘÍPAD 32: Zabijte Fendrycha a ucítíte dobrý skutek (dopis rodiče)	89
PŘÍPAD 33: Falešná virtuální láska	89
PŘÍPAD 34: Tokio Hotel	90
PŘÍPAD 35: Oběť byla označena za pachatele	92
PŘÍPAD 36: Smrt na polském gymnáziu	93
PŘÍPAD 37: Místostarosta mediálně chránil strůjce šikany	95
PŘÍPAD 38: Z kamarádek se staly nepřítelkyně	95
PŘÍPAD 39: „Obyčejná“ pokročilá šikana	98
PŘÍPAD 40: Monolog pedagoga	101
PŘÍPAD 41: Obrácení pravdy naruby	102
PŘÍPAD 42: Podivný provokatér	103
PŘÍPAD 43: Okamžité vyšetřování ve třídě	104
PŘÍPAD 44: Nešťastný krok	105
PŘÍPAD 45: Oba rodiče nedůvěřivě naladěni	105
PŘÍPAD 46: Nedokonaná poprava	106
PRAKTICKÁ ILUSTRACE 47: Výpovědi rodičů agresorů	107
PŘÍPAD 48: Vzorný předseda	111

PŘÍPAD 49: Tristní závěr vyšetřování školy	114
PŘÍPAD 50: Údajná oběť šikany poškodila celé město	114
PŘÍPAD 51: Vzporná oběť	142
PŘÍPAD 52: Praktiky osmáků	143
PŘÍPAD 53: „Typická“ oběť	146
PŘÍPAD 54: Oběť-provokatér	149
PŘÍPAD 55: Jsou strašně hloupí	151
PŘÍPAD 56: Rozbiju ti na cucky tu starou škodovku	154
PŘÍPAD 57: Gang dal třídu „do latě“	156
PŘÍPAD 58: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování	163
PŘÍPAD 59: Nůž až po střenku do hrudníku	165
PŘÍPAD 60: Manipulace a obelhání pedagoga	178
PŘÍPAD 61: Otec mě zbil, až jsem se počural	203
PŘÍPAD 62: Příliš lámavé kosti (doslovný přepis neodeslaného dopisu agresora oběti)	206
PŘÍPAD 63: Falešné obvinění z vykrádaček	215
PŘÍPAD 64: Oběť byla zkopána spolužáky tak, až se pomočila a pokálela	219
PŘÍPAD 65: Scénář dění poté, kdy se pedagog stal nenadálým svědkem „malého lynčování“	220
PRAKTICKÁ ILUSTRACE 66: Orientační mapa neočekávaného reagování „herců“ v modelové situaci školního „lynčování“	225
PŘÍPAD 67: Váš syn si za to může sám	232
PŘÍPAD 68: Bezradná a bezmocná matka	233
PŘÍPAD 69: Výmluva oběti	234
PŘÍPAD 70: Syn si vymýšlí báchorky o šikanování	236
PŘÍPAD 71: Matka, která vyřídila svého syna	236

PŘEHLED TABULEK A SCHÉMAT

TAB. 1	Seznam zákazů a příkazů pro židovské obyvatelstvo v nacistickém Německu	19
TAB. 2	Procento studentů, kteří vypovídali, že byli šikanováni	24
TAB. 3	Klasifikace agresí a manipulací u učňovských šikan	29
TAB. 4	Mapa vnějších projevů šikanování	34
TAB. 5	Rozdíly mezi šikanováním a škádlením	64

TAB. 6	Základní formy šikany	78
TAB. 7	Mapa šikan se zvláštnostmi u útočníků	96
TAB. 8	Typy iniciátorů šikanování	145
TAB. 9	Ilustrativní diagnóza podle dvou základních a doplňujících kritérií	174
TAB. 10	Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování	175
TAB. 11	Varovné signály	180
TAB. 12	Orientační ukazatele pro rozlišení počáteční a pokročilé šikany	181
TAB. 13	Základní scénář pro obyčejnou počáteční šikanu	186
TAB. 14	Typy strategií vyšetřování	191
TAB. 15	Základní otázky taktiky vyšetřování	193
TAB. 16	Otázky „římského“ devatera	193
TAB. 17	Časté omyly při vyšetřování šikany	195
TAB. 18	Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí	223
TAB. 19	Obranné reakce při setkání s brutálním násilím	224
TAB. 20	Otázky pro zjištění situace, zda je škola schopna poskytnout kvalifikovanou pomoc	238
TAB. 21	Pravidla třídní komunity	255
TAB. 22	Charta třídy proti šikanování	257
TAB. 23	Přehled 13 klíčových komponent školního programu proti šikanování	266